

SON REÇETE

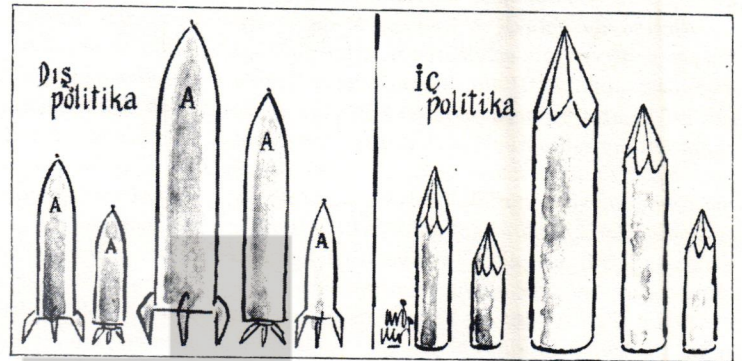
Nükleer bir savaş önlenemezse, insanlık en son salgını görmüş olacaktır. "Son Reçete"miz, nükleer silahsız bir dünya kurulması içindir.

NÜKLEER SAVAŞIN ÖNLENMESİ İÇİN HEKİMLER DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANI

SAYI: 4 • MART 1988 • FİYATI : 500.-TL.

● Türkiye'nin "ek nükleer yükümlülük almayacağı" yolundaki resmi açıklamalar boşlukta kaldı

ÜLKEMİZ NÜKLEER

CEPHANELİK Mİ ?

● Halkımız, dünyada yeniden "yumuşama" ve "silahsızlanma" eğilimlerinin güç kazandığı bir dönemde, yurdumuzun "patlamaya hazır nükleer silah deposu" durumuna getirilmesinden kaygı duyuyor

YAKIN zamanlara kadar, resmi çevreler, Türkiye'de nükleer silah bulunmadığını öne sürmekteydiler. Ancak, özellikle ABD ile Sovyetler Birliği arasında geçen Aralık ayında imzalanan INF (Orta Erimli Silahların Kaldırılması) Anlaşması'ndan sonra kamuoyuna yansıyan bilgiler, bu açıklamaların gerçek dışı olduğunu gösteriyor. Bir süreden beri yerli ve yabancı basında yer alan haberler, Türkiye'de çeşitli cins ve nitelikte çok miktarda nükleer silah bulunduğu iddialarına güç kazandırıyor. Örneğin, *Milliyet* Muhabiri *Turan Yavuz*, 23 Kasım 1987 günlü haberinde, "Türkiye'de 500 nükleer bomba bulunduğunu" belirtilirken, "NATO'nun Avrupalı üyelerinden Federal Al-

manya, İngiltere ve İtalya'dan sonra topraklarında en büyük nükleer sistem bulunduran dördüncü ülke durumunda olduğumuzu" özellikle vurguluyor.

Cumhuriyet'ten *Evren Değer* ise 19 Ocak 1988 günlü haberinde, "Uluslararası Savunma Pazarlama" kuruluşu *DMS*'nin 1986 Raporu'na dayanarak, "Türkiye'de 12 bin 410 füze bulunduğunu" bildiriyor.

Yine *Cumhuriyet* gazetesinde 24 Şubat 1988 günlü yayımlanan Ankara kaynaklı bir başka haberde, "INF sonrası nükleer modernizasyonun başlıca parçası olarak gösterilen B-61 bombalarından Türkiye'de de bulunduğu", ABD kaynaklarına dayandırılarak açıklandı. Ö-

nümüzdeki günlerde, ülkemizde daha başka nükleer silah sistemlerinin bulunduğu haberlerinin yer alması ise kimseyi şaşırtmayacaktır.

■ Şimdi de B - 61'ler mi?

Cumhuriyet gazetesinin haberinden öğrendiğimize göre, ABD'de yayımlanan "Nükleer Silahlar Ansiklopedisi"nde, B-61 nükleer bombasının yerleştirildiği ülkeler arasında Türkiye'nin de adı geçiyor. Yalnızca ABD Hava Kuvvetleri'ne ait uçaklarca atılabilen bu bombanın, düştüğü yerde 100 - 500 kilotonluk patlama yapabileceği belirtiliyor. B - 61'lerin gücünü daha somut biçimde algılayabilmek için, 1945 yılında *Hiroşima*'ya atılan uranyum bombasının yalnızca 13 kilotonluk olduğunu anımsamakta yarar var. Bugün ilkel sayılabilecek o bombanın yol açtığı yıkımın kaba bilançosu ise şöyleydi: 100 bin ölü, 100 bin yaralı ...

■ Ek yükümlülük mü alınıyor?

Öte yandan, Türkiye'nin, nükleer savunma politikasında değişiklik yaparak, kimi yeni ek yükümlülükler üstleneceğine ilişkin belirtiler ortaya çıkmıştır. *Nilüfer Yalçın*'ın 27 Şubat 1988 günlü *Milliyet*'te yer alan haberine göre, Türkiye, şimdiki 30 kilometre erimli nükleer başlık atabilen obüsler yerine, hem karadan, hem havadan fırlatılabilen çift yetenekli, daha uzun erimli nükleer silahları kullanabilen sistemlere

(Sonu 2. sayfada)

Milliyet Halk Gazetesi 18 1987 18 SAYI 180 LIRA (KDV DAHİL)

Uluslararası Savunma Pazarlama Kuruluşu DMS'nin 1986 raporu

Türkiye'de 12.410 füze bulunuyor

5 üsteki nükleer güç

Türkiye'de B-61 nükleer bombası var

Ankara'da daha uzun menzilli silahlara geçiş eğilimi

Nükleer politikada yenilik

"Türkiye, Amerika'nın nükleer cephaneliği"

LÜTFİ TOKATLIOĞLU

ANKARA (Cumhuriyet Büro)

BU SAYIDA:

Ayın Konuğu:
Mahmut DİKERDEM
İle Söyleşi

6. ve 7. sayfalarda

Nükleer İkilem ve Türkiye

ORTA erimli füzelerin kaldırılmasına ilişkin anlaşma sonrasında ABD, nükleer silahlarda modernizasyona gidilmesi konusunda NATO ülkelerine baskıyı artırmıştır. 2 - 3 Mart 1988 günleri Belçika'nın başkenti Brüksel'de yapılan son "NATO Doruğu"nda bu sorun, başlıca gündem maddesi olmuştur. Ancak, kimi Avrupa ülkelerini hemen ikna edemeyeceğini anlayan ABD'nin, konuyu "şimdilik" kaydıyla bir süre için askıya aldığı gözleniyor.

Basına da "Nükleer Baskıya Mola" yorumuyla yansıyan bu ertelemenin uzun süreli olmayacağı açık. ABD'nin, uygun ortamı yaratarak ilk fırsatta konuyu yeniden gündeme getireceğinden kimsenin kuşkusu bulunmuyor. Türkiye, NATO'nun "kanat ülkesi" konumunda olduğundan, bu konudaki baskılar, öteki ülkelere oranla daha fazla olmaktadır. ABD, "modernizasyon" adı altında, Türkiye'ye daha uzun erimli yeni nükleer silahlar yerleştirmek istemektedir. Türkiye ise bir yandan INF Anlaşması'nı destekler görünürken, bir yandan da "NATO Doruğu"nda ABD ile yeni nükleer silah pazarlıklarına girmektedir.

Bu sayımızın manşeti, sözünü ettiğimiz nükleer silah pazarlığına ilişkin haber ve yorumlara ayrıldı. NÜSHED ve "Son Reçete", Dernek tüzüğünde yer alan amaçlar doğrultusunda, nükleer savaş tehlikesine karşı halkımızı bilgilendirmek ve sorumluları uyarmak görevini büyük bir sorumluluk duygusuyla yerine getirmeye çalışmaktadır. Okurlarımızdan bu konuda aldığımız olumlu tepkiler, doğru yolda olduğumuzu yüreklendirici belirtileridir.

BASINA yansıyan değişik haberlere göre, nükleer silahlar konusunda çelişkili gelişmeler yaşanıyor. ABD'nin "modernizasyon" çerçevesinde Türkiye'ye yerleştirmek istediği Lance - 2 füzeleri, bilindiği gibi ülkemiz açısından kimi güçlükler yaratmaktadır. Bu füzelerin erimi 450 km. olup, Sovyetler Birliği'nin içini vurabilecek güçtedir. Lance -2'lerin Türkiye'ye yerleştirilmesi, ülke topraklarını ciddi biçimde tehlikeye sokacak ve ABD ile Sovyetler arasındaki bir krizde yurdumuz "ilk hedef" olacaktır. Türk Hükümeti bu yüzden "modernizasyon"la amaçlanan ABD isteklerine sıcak bakmamaktadır. Ancak, bu konuda tutarlı bir politika güdüldüğünü de söyleyemeyiz.

Özellikle son günlerde yoğunluk kazanan haberlerde en çok vurgulanan nokta, "Türkiye'nin nükleer bir cephaneliğe dönüştürüldüğü" iddiası ... Hemen her gün gazetelerde, Türkiye'deki nükleer silahların sayısı ve nitelikleri konusunda çok değişik haberler yer alıyor. Bir yandan Lance - 2'ler gündeme gelirken, öte yanda ABD kaynakları, Türkiye'de B - 61 adlı nükleer bombanın depolandığını haber veriyor ...

Bilindiği gibi, NATO'nun ülkemizde Honest John füzeleri bulunmaktadır. Ama, bunlar 35 km. erimli olup, 2 km. de sapma yapabilmektedirler. Dolayısıyla, bu füzelerle ancak kendi topraklarımızı vurabiliriz! Modern sayılmayan bu nükleer füzelerin gücünün az olduğu da sanılmasın. Çünkü bu silahların gücü, Hiroşima'ya atılan bombanın bir buçuk katıdır.

Yine ülkemizde bulundurulmuş Hovitzer topları da cabası...

Türkiye'nin, bu "nükleer ikilem" dışında bir seçimi söz konusu olabilir mi? Elbette çözüm, nükleer silahlara toptan karşı olmak, ülkemizdeki tüm nükleer silahları söküp atmaktır. NÜSHED bunun için vardır ve "Son Reçete" - miz, nükleer silahlardan bir dünya kurulması içindir.

SEVGİLİ dostlar, dergimize gösterdiğiniz sürekli ve sıcak ilgi, bizleri çok sevindiriyor. Her geçen gün artan istekleri karşılamakta güçlük çekiyoruz. Üçüncü sayımızdan başlayarak, sınırlı olanaklarımız içinde tirajımızı bir miktar artırdık. Satış grafiğimiz yükseldikçe, dergimizin baskı sayısını da kademeli olarak artırmayı düşünüyoruz.

Bu sayımızın "konuğu", Barış Derneği Başkanı Sayın Mahmut DİKERDEM. Ülkemizde "barış" kavramının simgesi durumuna gelen Dikerdem'in "barış ve demokrasi" üstüne söylediklerini, bütün okurlarımızın dikkatle okumalarını salık veririz.

"Son Reçete"nin Mart sayısında, kuşku yok ki "8 Mart"ı unutamazdık. Dr. Sevinç Özgen, "Dünya Kadınlar Günü, Nükleer Savaş ve Kadın" başlıklı yazısıyla, Radyasyon Onkoloğu Dr. Timuçin Ergin de "Radyasyon ve Kadın" konulu bilimsel makalesiyle tüm kadın okurlarımıza "Merhaba" diyorlar. Bu arada, Türkiye'de "nükleer silah ve nükleer savaş" denildiğinde ilk akla gelen bilim adamlarımızdan Dr. Haluk Gerger'in "Nükleer Kış" yazısını da "BİLİM" sayfalarımızda sunuyoruz. Beğeniyle okuyacağınızı umuyoruz.

Gelecek sayıya kadar barış ve mutluluk dolu günler dileğiyle ... □

SON REÇETE

MANŞETTEN DÖNENLER...

ÜLKEMİZ NÜKLEER CEPHANELİK Mİ?

(Başı 1. sayfada)

yönelecek. 2 - 3 Mart tarihlerinde Brüksel doruğunda dile getirilen bu görüşlerin, 25 - 29 Nisan'da Danimarka'da Savunma Bakanları düzeyinde yapılacak "Nükleer Planlama Grubu" toplantısında da ele alınacağı bildiriliyor.

Yine basına sızan haberlere göre, Başbakan Turgut Özal, "Türkiye'nin, klasik silah gücünün yenilenmesi karşılığında, nükleer kapasitesini, INF anlaşmasına girmeyen silahlarla genişletmeyi kabul edebileceğini" ABD yetkililerine duyurmuş bulunuyor. Türk Hükümeti'nin, bugünkünden daha uzun erimli ve çifte yetenekli (hem nükleer, hem klasik mermi atabilen) silah sistemleri alarak, bir yandan INF Anlaşması'na ters düşmemeye özen gösterirken, öte yandan nükleer gücünü geliştirmeyi amaçladığı belirtiliyor.

■ "Türkiye, nükleer cephanelik" mi?

"Türkiye'nin, ABD'nin nükleer cephaneliği olduğu" yolundaki iddialara ise her geçen gün yenileri ekleniyor. Son olarak "Washington Siyasal Araştırmalar Enstitüsü" Nükleer Bölüm Sorumlusu William Arkin ve Yardımcısı Richard Fieldhouse'un birlikte yazdıkları "Nükleer Savaş Alanı" adlı kitapta, ABD için büyük önem taşıyan üslerin, Türkiye'yi bir "barut fıçısı"na çevirdiği kaydedilerek, özetle şu görüşlere yer veriliyor:

"ABD, Türkiye'de büyük bir nükleer ağ kurmuştur. Burada 500'den fazla nükleer füze ve bomba bulunmaktadır. Amerika'nın Muş'taki yeni üssü ise, Türkiye üzerindeki planları daha tehlikeli boyutlara ulaştırmıştır. Amerikan Hava Kuvvetleri Komutanlığı da Kongre'ye yaptığı açıklamada, Türkiye'nin doğusundaki askeri üslerin, yalnız NATO için değil, öteki operasyonlar için de yaşamsal önem taşıdığına dikkat çekmiştir. Sovyet sınırından 120 mil uzaklıktaki Muş üssünün ise, Moskova'nın, Ortadoğu ve Güneybatı Asya ülkelerine saldırması durumunda kullanılacağı belirtilmiştir. Bu durumda Türkiye, otomatikman savaş girmiş olacaktır."

■ Kamuoyu, Açıklama Bekliyor

Bizzat Amerikalı stratejistlerin bile, Türkiye üzerinde böyle "tehlikeli oyunlar" oynandığını açık - seçik yazıp konuştukları şu günlerde, halkımız gerçekleri, Türk yetkililerin ağzından öğrenmek istiyor. Türkiye, Amerikalı uzmanların ve çeşitli kaynakların belirttikleri gibi, gerçekten "Amerika'nın nükleer cephaneliği" midir?

Dünyada "yumuşama" ve "silahsızlanma" eğilimlerinin yeniden güç kazanmaya başladığı bir dönemde, ülkemizi "patlamaya hazır nükleer silah deposu" yapmaya kimsenin hakkı ve yetkisi yoktur. Hükümet, kamuoyunda kaygı uyandıran ve bugüne değin yalanlanmayan son haberler konusunda, en kısa sürede doyurucu bir açıklama yapmalıdır. □

SON REÇETE

(LAST PRESCRIPTION)
NÜKLEER SAVAŞIN ÖNLENMESİ
İÇİN
HEKİMLER DERNEĞİNİN
AYLIK YAYIN ORGANI

NÜSHED Yönetim Kurulu Adına
Sahibi : Prof. Dr. Leziz ONARAN
Sorumlu Yönetmen : Dt. Nurettin ÖZSUCA
Teknik Yönetmen : Atilla AŞUT
Adres : Necatibey Cad. No : 27/11
06440 ANKARA Tel : 229 73 47
Abone Koşulları : Yıllık 5.000.-TL.
Hesap No : T. C. Ziraat Bankası
Necatibey Şubesi, 30440/38
Ofset Hazırlık : GRAFİKA 2310053
Baskı : Sanem Matbaası 231 80 50

BULLETIN OF THE ASSOCIATION
OF PHYSICIANS FOR THE
PREVENTION OF NUCLEAR WAR
(IN TURKEY)

Dünya Kadınlar Günü, Nükleer Savaş ve Kadın

Dr. Sevinç ÖZGEN

8 MART, kadın, erkek, çocuk ayırımı yapmadan, elde edilmiş hakları savunmak, toplumsal sorunları kamuoyuna duyurmak, eşit olmayan uygulamalara karşı çıkmak, kısacası savaşız - sömürsüz bir dünyada yaşamak için verilen savaşımın önemini belirten bir gündür.

"Dünya Kadınlar Günü"nü trajik bir öyküsü var: "8 Mart" olayı, yüzyılımızın başında, ABD'deki bir dokuma fabrikasında ortaya çıkan işçi direnişinden kaynaklanıyor... Direniş sırasında fabrikada çıkan yangında, yüzlerce kadın işçi yanarak ölüyor. Bu olay, bütün dünyada geniş tepkiler doğurur. 1910 yılının Ağustos ayında Kopenhag'da toplanan *Sosyalist Kadınların 2. Uluslararası Kongresi*'nde, Alman işçi sınıfının kadın önderlerinden Clara Zetkin'in önerisi üzerine, 8 Mart, "Uluslararası Kadınlar Günü" olarak kabul edilir. Günümüze değin, emekçi kadınların bilincinde ve savaşımında kesintisiz yaşatılan 8 Mart, 1975 yılında, Birleşmiş Milletler'ce de "Dünya Kadın Günü" olarak benimsenir. 8 Mart, son yıllarda ülkemizde de çeşitli etkinliklerle kutlanıyor.

Tüm insanların özgürlüğünün bir parçası olan "kadın özgürlüğü", ancak kadın - erkek birlikte hareket edebildiği zaman gerçekleşecektir. 1910 yılında Viyana'da "kadınlara seçimi hakkı" için yapılan gösterilerde, erkekler de kadınları destekleyerek yanlarında yer almıştır. 1917 yılının 8 Mart'ında (23 Şubat), kadınların "Ekmek, barış, özgürlük" diyerek Petrograd'ta yaptıkları gösteriler, devrimin başlangıcını oluşturmuştur.

78 yıl boyunca 8 Mart'ta, kadın hareketinin belgeleri, ülkelerin siyasal - toplumsal durumuna göre değişirken, ortak amaç olarak "Savaşız bir dünya" istemi her zaman gündemde kalmıştır. 26 Kasım 1945 günü, 40 ülkeden 850 delege ve konuşan katıldığı toplantı sonucunda UDKF (Uluslararası Demokratik Kadınlar Federasyonu) kuruldu. Fransa'da fizikçi ve direniş hareketi üyesi Eugenie Cotton, Federasyonun başkanlığına seçildi. Katılanların tümü, "Dünyada sürekli barışın sağlanması için yılmadan savaşmaya" ant içtiler. Federal Almanya'da, 60'lı yılların sonunda kadınların harekete geçtikleri, haklarını savunmak için seslerini yükselttikleri görüldü. Bu aktifleşmede, kadınların çalışma koşullarının ağırlığının ve işten ilk olarak çıkarılmalarının önemli payı vardı. 70'li yılların sonunda ise, Avrupa'da silahlanmaya hız verilmesi ve Orta Avrupa'ya atom başlıklı roketlerin yerleştirilmesi tehlikesi boy gösteriyor. Ama bunlar, uluslararası alanda, savaşa karşı tüm insanların, özellikle de kadınların direnişiyle karşılaşılıyor. UDKF, kadınların güçlerini boşa harcamamalarını, sorunlarını kamuoyuna duyurabilmelerini, savaşa karşı tutumlarını açıkça ortaya koyabilmelerini sağlamak amacıyla, 1975 yılının "Kadın Yılı" olarak tanınmasını öneriyor. Ancak, bir yıllık kısa sürenin, tüm sorunları tartışmaya, görüşmeye, saptamaya yetmeyeceği anlaşılınca, bu

sürenin uzatılarak, 1975'ten 1985'e "Kadın 10 Yılı" olarak kabul edilmesine ve Nairobi'de yapılacak bir dizi konferansla sonuçların saptanmasına karar veriliyor.

1975 Meksika Dünya Kadın Konferansı, bir bilinçlenme olayıydı. Dünya kadınları burada içlerini dökmüşler, tüm sorunlarını dile getirmişlerdi. 1980 Kopenhag Dünya Kadın Konferansı ise bir örgütlenme olayıydı. Burada kadınlar birbirleriyle iletişim kurmakla kalmayıp, ulusal ve uluslararası çizgide örgütlenmişlerdi. 1985 Nairobi buluşmasının asıl hedefi, yarınları yaratmak, geleceğe yönelik yöntemler saptamaktı. Bu amaçla, 150 ülkeden değişik toplumsal yaşama, konuma ve mesleğe sahip kadınlar, Temmuz 1985'te kucaklaştılar. Nairobi Üniversitesi'nin ortasındaki yeşil alanda, incir ağaçlarıyla kaktüsler arasına kurulan "Barış Çadırı"nda yer alan ve Avrupalı 150 kadın sanatçının imzaları bulunan bildiride şöyle deniyordu:

**Uruguay'lı barışsever
Rita İbarburu'yu,
İsveçli Alva Myrdal'ı
ve bizden Reha
İsvan'ı aynı noktada
birleştiren, insan
onuruna yaraşır bir
yaşam ve barış için
öne sürdükleri haklı
istemlerdir.**

"Tarih bize, nükleer silahların ölüm demek olduğunu öğretti. Bugün nükleer bir savaş ise, insanlığın yok olması demektir ... Askeri üstünlük politikaları, yalnız dünya barışını tehdit etmikle kalmayıp, toplumsal gelişimi engelliyor. Yeryüzündeki açlığın, yoksulluğun, cehaletin, hastalıkların ve ölümlerin nedeni bu politikadır. Bütün bunları önlemek ve dünya barışının güvenliğini sağlamak için, tüm hükümetleri, nükleer silahlanmayı dondurmaya çağırıyoruz. İnsan olarak, sanatçı olarak, kadın olarak bu çağırımı yapıyoruz."

Bu çağrı, Kenyatta Konferans Salonu'na, Dünya Kadın Konferansı'na ve Avrupa hükümetlerine yollandı.

1987'de Moskova'da yapılan 4. Dünya Kadınlar Kongresi'nde bir araya gelen 2 bin 800

Desen : Kathe KOLLWITZ

kadının belgeleri de, "2000 Yılına Doğru Nükleer Silahsız Dünya; Barış, Eşitlik, Gelişim İçin" idi.

1983 yılında, 8 yıllık tutukluluktan sonra 68 yaşında bırakılan Uruguaylı barışsever Rita İbarburu'yu, 1966 - 1982 yılları arasında altı ayrı barış ödülü alan ve 1986'da 84 yaşında yitirdiğimiz İsveçli Alva Myrdal'ı, 1985 yılında "dünya barışının savunulmasının suç olarak kabul edildiği bir mantıkla yargılanıyorsa evet, o zaman suçluyum" diyen Reha İsvan'ı aynı noktada birleştiren de, insan onuruna yaraşır bir yaşam, eşitlik ve barış için öne sürdükleri haklı istemlerdir.

KADIN, tüm dünyada bereketin, doğurganlığın, analığın ve güzelliğin simgesidir. Bir nükleer savaş, kadınların kendileriyle birlikte, bu simgeyi de ortadan kaldıracaktır. Patlayan bomba, yaşamda kalabilen kadınlar üzerinde büyük fiziksel zararlar yanında, büyük ruhsal yaralar da açacaktır. Bir kadın, bir ana için sakat, ölü, anormal çocuklar doğurmanın korkusu ve bu gibi çocukların doğmasından sonraki acılar büyük olacaktır. Bir ananın yaşayabileceği en yıkıcı olay, "evlat acısı"dır. Çocuğu olmayan kadınlar için tıp adamlarının büyük çabalar gösterdikleri günümüzde, doğurganlığını yitiren kadın, analık duygusunu hiçbir zaman tadamayacaktır.

"Dünya Kadınlar Günü"nü ortak belgisi, "Çocuklarımız İçin Savaşız Bir Dünya" olmalıdır.

Ozanımız Nazım Hikmet'in şiirinde konuşan küçük kız çocuğunun söylediklerine nasıl katılmayız:

"Çalıyorum kapınızı
teyze, amca, bir imza ver.
Çocuklar öldürülmesin
şeker de yiyebilsinler."

NÜSHED 1 Yaşında

• Nükleer savaşa karşı hekimler, birinci kuruluş yıldönümlerini Ankara'da barışseverlerle kutladılar.

NÜKLEER Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği (NÜSHED), kuruluşunun birinci yıldönümünü, 25 Şubat 1988 günü Ankara'da bir kokteyle kutladı. DSİ Konukevi'nde düzenlenen kutlama toplantısına, çeşitli kuruluşları temsilen çok sayıda konuk katıldı. IPPNW (Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Uluslararası Hekimler Birliği) Ortak Başkanı Prof. Dr. Bernard Lown'ın yanı sıra, Başbakan Turgut Özal ile SHP Genel Başkanı Prof. Erdal İnönü de NÜSHED'e kutlama mesajları gönderdiler. Çağdaş Gazeteciler Derneği, BİLAR A.Ş. ve Ankara Tabip Odası'nın çiçek yolladığı geceye, ayrıca IPPNW Federal Almanya Seksiyonu Yönetim Kurulu adına Prof. Dr. Horst Eberhard Richter, Prof. Dr. Karl Bonhoeffer ve Dr. U.C. Vieth, Federal Almanya'daki Türk hekimleri adına, Dr. Tülin Tarakçıoğlu ile Dr. Bülent Tarakçıoğlu, GÖRÜŞ dergisi adına Çağatay Anadolu birer telgraf çektiler.

NÜSHED'in kokteyline katılan konuklar arasında, Anayasa Mahkemesi üyeleri Yekta Güngör Özden, Muammer Turan, Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Muammer Yula, Dil Derneği Başkanı Prof. Dr. Cevat Geray, Yönetim Kurulu üyeleri Sevgi Özel, Ali Püsküllüoğlu, Av. Atilla Göktürk, İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Av. Nevzat Helvacı, Genel Sekreter Akın Birdal, TMMOB Başkanı Teoman Alptürk, Genel Sekreter Bülent Tanık, Türk Veteriner Hekimleri Birliği Başkanı Yücel Akıncı, Türk Diş Hekimleri Birliği Başkanı Yılmaz Bilgin, Türk Tabipleri Birliği Genel Sekreteri Dr. Uğur Cilasun, Ankara Tabip Odası Başkanı Dr. Selim Ölçer, eski bakanlardan Ahmet Tahtakılıç, Atilla Sav, Dr. Cevdet Aykan, Ekrem Ceyhun, eski Çevre Müsteşarı Refet Erim, Mimarlar Derneği Başkanı Aydan Bulca Erim, Bilgi Yayınları Sahibi Ahmet Küflü, Kurtuluş Yayınları Sahibi Baki Kurtuluş da bulunuyordu. □

International Physicians
for the Prevention
of Nuclear War, Inc.

126 Rogers St.
Cambridge, MA 02142
U.S.A.

LOWN'IN MESAJI

Sayın Dr. ONARAN,

IPPNW'nin Hindistan ve Pakistan'daki Global Kampanyası'ndan döndüğümde, mutlu mektubunuzu buldum. Bu mektubun, Türkiye hareketinin gerçekleştirilmesi için büyük çaba gösteren tüm kişilere de gönderilmiş olduğunu anladım. Artık sizin, bölgesel ve uluslararası konferans ve kongrelere katılarak, IPPNW etkinliklerinde katkılarınızın artacağını umuyorum.

Gerçekten, INF Anlaşması'nın tarihsel bir dönüm noktası olduğu görüşünüze katılıyorum. İlk kez, nükleer silahların bir anlaşma ile azaltılması söz konusudur. Bu da, nükleer soykırım araçlarının azaltılması ve giderek yok edilmesi gibi büyük umutlar için, yeni bir ortam yaratmaktadır. Anlaşma'nın belki de en önemli katkısı, yaratılmış olan bu ortamdır. İşte hep birlikte, bu sonuç için çalışmalıyız. Çünkü nükleer kaza ve nükleer hata, insanlığın değer verdiği her şeyin akıl dışı inkârı anlamına gelen bir tehdit oluşturmaktadır.

Sizi bir kez daha, kararlılığınız ve hepimizin çok değer verdiği davamıza bağlılığınız için kutluyorum.

Kişisel selamlarımla, saygılarıla,

Dr. Bernard LOWN
Kardiyoloji Profesörü

Bernard Lown

"NÜSHED'İ KURANLARA ŞÜKRAN BORÇLUYUZ"

"Barışı savunmanın 'devlet suçu' haline getirildiği 12 Eylül rejimine en güzel yanıtlardan birini, NÜSHED'i kurarak hekimlerimiz verdi. Engelleme çabalarımızı aşarak birinci yılını dolduran NÜSHED'i kurup bugünlere getirenlere şükran borçluyuz.

Barışçı hekimlere saygı ve şükranlarımı iletiyorum.

Çağatay ANADOL''

• NÜSHED'İN KURULUŞ YILDÖNÜMÜNDE BARIŞSEVERLER BİR ARADA...

SON REÇETE

MART 1988

NÜSHED Başkanı Prof. Dr. Leziz Onaran, Çağdaş Gazeteciler Derneği'nde Konuştu:

“Nükleer bir savaşta, kimse doktordan hizmet beklemesin”

NÜKLEER Savaşın önlenmesi için Hekimler Derneği (NÜSHED) Başkanı Prof. Dr. Leziz Onaran, "Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin 'Cumartesi Söyleşileri'nde, 'Nükleer silahlar ve riskleri' üzerinde konuştu. 13 Şubat 1988 günü gerçekleşen söyleşi sırasında Leziz Onaran ayrıca, Hiroşima ve Nagazaki'de atılan bombaların etkilerini sergileyen bir slayt gösterisi sundu. Bunlar arasında, özellikle "Gölgelerin Anıtı" dediği resimler ilgi çekti.

Prof. Onaran, konuşmasının başında, çağımızda atom bombalarının çok gelişip çoğaldığını, tek bombanın yanı sıra, yerel ve genel nükleer savaş durumlarına göre tasarlanmış senaryolar bulunduğunu söyledi. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Uluslararası Hekimler Birliği (IPPNW)'nin kuruluşunu ve çabalarını anlatan Leziz Onaran, daha sonra nükleer silah yarışını tırmandıran etkenler üzerinde durdu. Bu konuda özellikle, "nasıl olsa önlenemez, nasıl olsa kullanılmaz, caydırıcıdır" gibi yanlış temellere dayanan görüşleri ve psikolojik saplantıları eleştiren Prof. Onaran, "Nükleer savaş hastalığı da kanser gibi, ancak yayılmadan önce, kökten tedavi edilerek yok edilebilir" dedi. Nazi dönemindeki soykırıma karşı çıkmayanların kınandığı günümüzde, olası bir nükleer savaşın daha yaygın ve tüm insanlığı tehdit edici boyutlarının akıldan çıkarılmamasını isteyen NÜSHED Başkanı, bu konularda sessiz kalarak, "Ahlakın Ahlaklılığı"na düşülmemesini öğütledi.

Prof. Dr. Leziz Onaran, söyleşinin sonunda, "objektif sorumluluk" üzerinde durarak, savaş tehlikesini her bilen bilmeyene anlatmasının

• NÜSHED Başkanı Prof. Dr. Leziz Onaran, ÇGD'deki söyleşisinde Ahmet Abakay'la

görev olduğunu vurguladı. Dr. Onaran, sözlerini şöyle bağladı:

"Aşağı - yukarı bütün dünyanın lanetlediği terörizme dar açıdan bakılırsa, 'hizmet ettiği amacın yavaşlatılması' yönünden, nükleer savaşın daha namuslu sayılabilir. Nükleer savaşın ise 'arkasından yaşayabilecek' hiçbir amacı yoktur. Sivil savunma hazırlıkları hayaldir. Akli başında bilim adamları, emekli generaler, nükleer bir savaşın sonunun olmadığını açıklıyorlar. Öyle bir günde, kimsenin doktordan hizmet bekleyemeyeceğini bilmesi gerekir. Nükleer bir savaşa karşı hazırlanmanın tek yolu, böyle bir savaşı önlemektir." □

EĞER BOMBA DÜŞERSE, DOKTOR ARAMAYIN

Bomba düştüğünde, hastalarımın hepsi hemen ölmeyecekler. Çoğu uçan cam parçalarından yaralanacaklar. Çoğunun kemikleri kırılacak. Bazıları feci şekilde yanacaklar.

Eğer yeterince iyi olursam, yardımcı olmak isteyeceğim, fakat ilaçsız ve hastanesiz bu çok zor olacak. Belki son anlarımızı yaşarken çektiğimiz acıları bile dindiremeyeceğim. Yalnızca size tıbbi bilgiler verebileceğim ve siz, elinizden geleni kendi başınıza yapmak zorunda kalacaksınız.

Bunlar olacağına, dünyayı daha güvenli hale getirmek için birşeyler yapmaya çabalayabiliriz.

BASINDAN...

24 ŞUBAT 1988

ARKA PENCERE

ALTAN AŞAR

Galibi olmayan savaş!

NÜKLEER savaşa karşı Hekimler Derneği Başkanı Prof. Leziz Onaran, Çağdaş Gazeteciler Derneği'nde verdiği slayt gösterili konferansta şöyle dedi:

"Bugün Nazi soykırımını kınıyoruz ama, yarın bir nükleer savaş olursa, bunu kimse kınamayacak.. Çünkü, kınayacak kimse kalmayacak!"

Prof. Onaran, nükleer savaş sonrası, kimsenin hekimlerden yardım bekleyemeyeceğini, çünkü onların da dünyada olmayacağını belirterek sordu:

—Hastasını iyi etmeye çalışan bir hekim, topluma karşı sorumsuz olur mu?

Bu, bazı çevrelere kibarcı bir yanıtı ve yanıtın devamı da şöyleydi:

—Hekimler, bireye ve topluma karşı sorumsuzluklarını, bu nedenle "nükleer savaş öncesi" yerine getirmelidirler.

Peki, o "bazı çevreler" kimlerdi?

Prof. Onaran, bu çevreye bazı tıp mensuplarının da "maalesef" dahil olduklarını belirtti ve dedi ki:

"Bir profesöre derneğin amacını anlatıyordum, bana ne dedi biliyor musunuz 'Hib, dedi, tamam artık, derneği kurduz ya, nükleer savaş da önlersiniz!' konu, böyle hafife alınacak bir konu değildir..."

Prof. Onaran, bir ara sözü radyasyonla zedelenecek çaya getirdi ve "Onları ne yapacağımızı bilmiyoruz" dedi..

Dinleyici masalarından gelen yanıt, acı bir ağitti:

--İçiyoruz hocam, içiyoruz!

NÜSHED

NÜKLEER Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği" ya da kısa adıyla NÜSHED, "Son Reçete" adlı dergisinin üçüncü sayısını yayınladı.

Oradan öğreniyoruz ki, NÜSHED'e üye olmak isteyenlere izin verilmesi için tüm üniversitelere yazılmış. Ancak bugüne dek sadece 19 Mayıs Üniversitesi'nden izin çıkmış.

Diğer üniversitelerden ise şimdiye dek ne izin var, ne başvuruya yanıt...

Nükleer savaşın bir çıkarları mı var?

NÜSHED, BİR YAŞINDA...

NÜKLEER Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği-NÜSHED sonunda bir yaşını doldurdu, ama nasıl? Siz onu bir de dernek başkanı Prof. Dr. Leziz Onaran'a sorun. Bir yıl için bürokratik engel, ardından dört ay süreyle faaliyetlerinin durdurulması... Derneğin 49'u kurucu, toplam 87 üyesi var şimdi. Yakında nükleer savaş karşıtı hekimlerin, uluslararası örgütü olan IPPNW'a katılacaklar. Nükleer denemelerde de karşı olan bu örgütün, biri ABD'den, diğeri Sovyetler'den iki doktor başkanı var. Prof. Leziz Onaran, şimdi tüzüklerinin nihai onayını bekliyor. Ardından kongreyi toplayıp, bu iki başlı örgüte katılmak için arkadaşlarının onayını alacak.

Barış Derneği Başkanı

MAHMUT DİKERDEM:

"Barış hareketi demek, yığınlara dönük demokratik eylem demektir"

Bu ayın konusu, ülkemizin seçkin barış savaşçılarından, emekli büyükelçi MAHMUT DİKERDEM. 'Barış Derneği' nin Başkanı olarak yargılandığı İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi'nde 8 yıla mahkûm edilen Dikerdem, şimdi bu davanın sonuçlanmasını bekliyor. "Son Reçete"nin scrularını yanıtlarken özellikle "barış ve demokrasi hareketinin bütünlüğüne" dikkati çeken Dikerdem, dergimize kapsamlı açıklamalarda bulundu. Bu söyleşi, Dr. Ercan Kesal tarafından gerçekleştirildi.

● Silahlanmayı zorunlu kılan nedenleri, gerek ekonomik, gerek siyasal ve gerekse toplumsal - insansal açıdan, öncelikle bir devlet adamı, eski bir diplomat gözüyle sıralamanızı rica ediyoruz.

M. DİKERDEM: Silahsızlanma gerçekten çağımızın yaşamsal sorunu haline geldi. Çünkü çağımızda bir büyük teknolojik devrim oldu. Bu devrim, diyalektik bir sıçrama yaptı teknolojiye. Ki biz buna 'nükleer enerjinin bulunuşu' diyoruz. Bu, tabii insanlığın üzerinde etki yaptığı gibi, insanın yaşamı üzerinde de etki yaptı. Bu kez insanlık, şöyle bir sorunla karşı karşıya geldi: Ya kendi yarattığı bu canavarın - yani nükleer enerjinin silahlanmaya yansmasıyla ortaya çıkan kitlesel kırim araçlarının - esiri olarak bütün insanlık yok olacak, ya da bu silahların üstesinden gelecek. Çünkü böyle bir tehlike somut bir olgudur, varsayım değildir. Sonuçta bu devrim, insanlığı bir sırat köprüsünün üzerinde bıraktı. Artık insanlık bir yol kavşağındadır. Bu sözler benim değildir, Birleşmiş Milletler'in Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ındır ... Ya hep beraber yok olacağız ya da bu nükleer silahların ortadan kaldırılması için anlaşacağız.

● Nükleer gücün barışçıl amaçlarla kullanılması ikinci bir şık olamaz mı?

M. DİKERDEM: Bu şık olamaz ... Çünkü nükleer enerjinin kullanımı, yani nükleer ilerlemenin durdurulması diye bir şey olamaz. İnsan düşüncesinin, bilimin vardığı noktada durdurulması mümkün değildir. Nükleer enerjinin kullanımı önlenemez ama, nükleer enerjinin askeri sanayi komplekslerine yansması ve onlar tarafından silah yapımında kullanılması önlenemez. Bu bir postüladır ve bunu dünya barış hareketi ortaya atmıştır. Bu dünyada yaşıyorsak ve evrensel bir tehlikeyle karşı karşıyaysak, bu tehlikeyi ortadan kaldırmamız lazımdır.

Şimdi buradan, sizin sorduğunuz soruya, yani silahsızlanmanın genelde zorunluluk nedenlerine geçiyorum. İnsansal açıdan şöyle: Silahın kullanımı, yani savaşmak, insanoğlunun içgüdüsel bir tepkisi değildir. İnsanın saldırgan bir yaratık olduğu teorisi, artık geçerliliğini yitirmiştir. İnsansal açıdan savaşa karşı çıkmak, onu önlemek gereklidir. Bunun da yolu, silahsızlanmadan geçiyor ... Ekonomik bakımdan

ayrıca büyük önemi var, çünkü gittikçe yükselen biçimde, her yıl büyük yatırımlar, silah sanayiine yönelmiştir. Ben mahkemede savunmamı yaparken, "yılıda 300 milyar dolar silahlara harcanıyor" demiştim. Bugün bu rakam bir trilyon dolara yaklaşmıştır. Son veriler, 900 milyar doları gösteriyor. Ekonomik bakımdan silahsızlanma öyle bir kaynak yaratacak ki, bunu insanlığın, hiçbir sosyal, siyasal sisteme bağlamadan ele alması lazımdır. Bir anda yok olup giden bir ürün var ve bu ürün için dünyada, şu anda biliniyor ki, 500 bin insan silah sanayiinde çalışıyor. Bu da büyük bir insan kaybı bence ... Tabii, bunların hepsinin temelinde, insanın en temel hakkı olan "yaşama hakkı"na saldırı vardır. Hiçbir sistemi de bundan masun tutmuyorum, çünkü bombaların adresi yoktur. Bunun yanı sıra, insan, kendi yarattığı değerini yok olmasına karşıdır.

"INF Anlaşması'ndan yararlanacak ülkelerin başında Türkiye gelir."

Siyasal nedense, şu bakımdan önemlidir: Daha fazla silahın daha fazla güvence getirmediği anlaşılmalıdır. Daha fazla silah ne demek? Daha fazla silah, yüz ton yerine bin ton silah demektir en basit tanımıyla ... Fakat, karşı tarafın yüz ton silahı, yine benim ülkemi altüst etmeye yetiyor mu? Yetiyor. Bugün dünyada, Hiroşima'ya atılan bombanın bir milyonu katı kadar nükleer silah depolanmış durumda değil mi? Bugün daha mı güvencedeyiz? Hayır!.. Bugün savaş tehlikesi daha yoğundur. Sonuç olarak güçlü devlet, güçsüz devlet yasası ege-men olduğu sürece, sürekli, kalıcı, düzenli bir barışçıl ortam yaratılmıyor. Daha açıkçası, emperyalist düzen denilen, yani güçsüzün ezildiği bir düzende - ki bunu Türkiye çok iyi bilir, çünkü emperyalist bir baskının altındadır - ülkeler kendilerini rahat hissedemiyorlar. Çünkü kendi yazgılarına hâkim olamıyorlar. Bu ba-

kımdan da büyüklü - küçüklü ülkelerin yaşama hakkını sağlayacak bir düzen, mutlak surette silahsızlanmadan geçmelidir. Yani kimse kendisini, emperyalist ilişkilerin sürdüğü bir düzen içerisinde rahat hissedemez ... Pek diplomatça olmadı, ama ben açık sözlü bir diplomatım eskiden beri ...

● Efendim, ülkemizde barış hareketi olarak verebileceğimiz ilk örnek, 1950 yılında kurulan ve hemen kapatılan "Barışseverler Cemiyeti". Daha sonra 3 Nisan 1977'de Barış Derneği kuruldu. Dernek, "Ülkemizdeki barıştan yana tüm güçleri, siyasal görüş ve inançları ne olursa olsun, yeryüzünde adaletli bir barışın kurulması ve kalıcı olması için dayanışma ve eylem birliğine" çağırıldı. 27 Ekim 1980 tarihli ilk soruşturmadan sonra, İstanbul 2 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi, 23 Şubat 1982'de Barış Derneği'nin 44 yöneticisi hakkında gıyabı tutuklama kararı verdi. 17 Mayıs 1982'de iddianame hazırlanarak, "Türkiye Barış Derneği Davası" açıldı. Tutukluluktan 10 ay sonra, 16 Aralık 1982'de tahliye oldunuz. 14 Kasım 1983'te dava bitti. 8 yıl ceza aldınız. Daha sonra bozma ve direnmelerle uzun bir süre geçti. Şimdi yeniden karar verilmek üzere dava devam ediyor. Barışın, barışçıların, ülkemizin en yetkili ağızlarından birçok kez mahkûm edildiği, barışı istemenin suç sayıldığı ülkemizde kurulan Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği (NÜSHED) de bugüne değin çeşitli baskı ve engelleri, artık "doğal" saydığımız bir biçimde yaşadı. Sonuç olarak, bizde "Barış" ya da "Anti - savaş" örgütlenmelere, bu amaçlarla kurulan sivil toplum kuruluşlarına, yönetenlerce pek hoş bakılmıyor. Katılıyor musunuz?

M. DİKERDEM: Evet, bence gözleminiz çok doğru... Türkiye'deki barış hareketinin oluşturduğu ilk kuruluş, birkaç ay içinde kapatılmıştır. Ardından 25 yıl gibi uzun süren bir sessizlik var ... Neden açılmadı? Açılmayı bırakın, Türkiye'de barış hareketi diye bir hareket yok ... Ve dikkat edilirse, o dönem, Türkiye'nin demokrasiye gittiği bir dönem ... Çok partili yaşama geçiş, vs ... 1977'ye kadar hiçbir barış hareketi yok. Şimdi bunu dış nedenlere bağlayabileceğimiz gibi, iç nedenlere de bağlayabiliriz. Gerçekten, bizim toplumumuz, bilince biraz daha geç vartıyor. Ama 1977'de kurulan Barış Derneği'nin deneyimleri göstermiştir ki, bu sadece ondan değildir. Türkiye'de egemen güçler, bir barış hareketinin en azından yerleşebilmesi, yüklebilmesi için belli koşullara müsaade etmiyor ... Çünkü Türkiye, 1950'lerden beri NATO üyesi olmuş, NATO savunma

sistemi içine girmiş ve tamamen Batı'nın ileri karakolu görevini üstlenmiştir. Elbette bu durumda egemen çevreler, bütün hesaplarını NATO üzerine kuracaklardır. İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra Truman Doktrini'nin kabulüyle, Türkiye artık tamamiyle Amerika'nın dümen suyundadır .. Dikkat ederseniz, yakın zamana kadar savunma bütçesi Meclis'te dahi görüşülmezdi. Şimdi de tabu konulardan biridir "savunma" ... Türkiye'de dış politika, Çankaya ve kapalı kapılar ardında saptanır. Eğer bir dış politika halkın önünde tartışılmadan, görüşülmeden oluşturuluyorsa, o politika sağlıklı olamaz ... O, dayatılan bir dış politikadır. Bu dayatma içerisinde de barış hareketlerinin durumu hep tehlikeydedir. Sonuçta, bu tür hareketlerin ya etkinliği kalmaz, ya da etkinliğine izin verilmez ...

● Sayın DİKERDEM, 2. Dünya Savaşı'nın bitiminden hemen sonra girilen çabalar, Dünya Barış Konseyi'nin oluşturulmasına yol açtı. DBK'nin bugünkü konumu, işlerliği ve etkinliği ne durumda? Kısaca bilgi verir misiniz?

M. DİKERDEM: Dünya Barış Konseyi, bildiğiniz gibi, 1950 yılının Kasım ayında, 1948'den beri süren çalışmalar sonucunda, Varşova'da kurulmuştur. Başkanlığına da ünlü fizik bilgini Joliot - Curie getirildi. Joliot Curie'nin ünlü bir sözü vardır: "Barış ne bir kişinin, ne bir grubun, ne de bir ulusun işidir. Barış herkesin işidir." Bu söz, barış hareketinin en geniş siyasal yelpazeyi kucakladığını gösterir. Kişisel siyasal inançların değişik olmasının hiçbir önemi yoktur. Dünya Barış Konseyi, bugün Birleşmiş Milletler'in hükümetler dışı denilen örgütlerindedir. Halen, 150 ülkedeki barış hareketleriyle organik olmayan bir bağ içerisinde ... Neden organik değil? Örneğin, ben Türkiye'den üyeyim, ayrıca bizden 23 kişi de üyedir, ama Barış Derneği üye değildir ... Yani kişiler üyedir ... Bunu, şunun için yapıyorlar: Her ulusal örgüt, kendi yolunda yürüsün, onların üzerinde bir hâkimiyet kuruluyor görülmesin diyerdir. Bir de uluslararası örgütler üye olabiliyor. Etkinliğine gelince: Özellikle yumuşama süreci başladığından beri, Dünya Barış Konseyi'nin gerek etkisi, gerek prestiji bütün dünyada artmıştır. Bugün artık Dünya Barış Konseyi, dünya barış hareketinin örgütsel birliğini temsil ediyor. Bu demek değildir ki, dünyada sadece bu örgüt temsil eder barış hareketini. Hayır ... Bugün için en büyük örgüt odur. Ama barış kimsenin tekelinde değildir. Ne bir ulusun, ne de bir örgütün ...

● Efendim, bugün dünyamız, silahların ve özellikle nükleer silahların ölümcül gücünün tehdidi altındadır. Bu tehlikenin farkında olan insanlar, politikacılar, askerler, örgütler, çeşitli yapılanmalar oluşturmuş ve oluşturmaktadır. 1987'nin son günlerinde gerçekleşen INF anlaşması ve önceki girişimler, bu anlayışın ürünüdür. Her iki ülkenin devlet başkanı, bu silahlardan kurtulmak gerektiğini değişik bir biçimde tescil etmişlerdir. INF anlaşmasının dünya barışı açısından önemini koyar mısınız?

M. DİKERDEM: Bence bu anlaşma, dünya barış güçlerinin son Helsinki Nihai Senedi'den beri elde ettikleri en büyük kazanımdır. Bir dönem kapayarak bir başkasını açtığı için "köşetaşı" niteliğinde olan Helsinki Anlaşması'ndan sonra yaratılan en büyük barış olayıdır. Bu anlaşma, nükleer silahlanmanın karşısında sürdürülen sürekli, dirençli, ısrarlı çabaların ürünüdür. Anlaşma, yeryüzündeki nükleer silahların yal-

nızca yüzde dördünü kapsıyor. Ama önemini ve anlamını orada aramamak gerekir. Her şeyden önce şu var: Yıllardan beri "dehşet dengesi"ne, yani "caydırıcılık" dediğimiz teoriye dayanan barış kuramının artık terk edilmeye başlandığını gösterir. Neydi caydırıcılık: "Nükleer silahların hiçbir zaman kullanılmayacağı, fakat onlardan da vazgeçilmeyeceği ..." Görüldü ki, bu düşünce, karşılıklı daha fazla silahlanmaya götürüyor. Yarışın tırmandırılmasının durdurularak, ilk defa, sadece silahların kısıtlanması değil, bir kategorinin tamamiyle yok edilmesi hedefleniyor. Bu ilk defa oluyor, önemli burada ... Aynı zamanda bir ufuk açıyor. Şimdi geriye kalıyor, nükleer menzillilerin en kısa menzillileri ve konvansiyonel silahlar. Başka türlü hiçbir değeri kalmaz bu anlaşmanın. Orta menzilli füzeler kaldırıldığında, yerine "Yıldız Savaşları" da denilen stratejik savunma sistemi alternatif olarak sunulursa, bu anlaşmanın hiçbir anlamı kalmaz... Bu anlaşmanın dünya barışı açısından öneminin gerçek kapsamı, ancak başlattığı sürecin devamıyla mümkündür.

"Batıda emsali olmayan bir biçimde, Türkiye'de barış hareketiyle demokrasi hareketi bir bütünlük içindedir"

● NATO üyesi kimi ülkeler, bellibaşlı NATO yetkilileri, INF anlaşmasının, NATO ve Varşova Paketi arasındaki güç dengesini bozduğunu söylüyor, bunun düzeltilmesi için yeni güç arayış ve alternatiflerini öne sürüyorlar. Bütün bunların sonucunda, bir "kanat ülkesi" olan Türkiye üzerinde kimi nükleer dayatmalar ortaya çıkıyor. Türkiye'nin savunmasını nükleer güce dayandırması konusunda ne düşünüyorsunuz? NATO'nun ısrarları karşısında hükümetin alacağı en akılcı tutum sizce ne olmalıdır?

M. DİKERDEM: Bu sorun oldukça güncel. Bunu Türkiye'den önce Avrupa açısından ele alalım. Çok yakın zamanlara kadar, nükleer füzelerden en çok endişe duyan ülkeler, Batı Avrupa ülkeleriydi. Almanya, Hollanda, Belçika, Danimarka vs... Bu ülkeler, nükleer füzelerin yerleştirilmesine karşı çıktılar. Fakat INF anlaşması somutlaşınca, şimdi hava değişti gibi görünüyor ... Yani sakıncaları birdenbire ortaya çıkıyor, "aman savunmasız kaldık" gibi ... Bu bir çelişki gibi görünüyor da, aslında çelişki değildir. Avrupa'da iktidarda olan hükümetlerin çoğu, nükleer füzelerin yerleşmiş olmasından memnundular, memnun olmayan halklardı. Çünkü kamuoyu, bunun tehlikesinin bilincine varmıştı. Bu ülkelerin hükümetlerinin birincil endişesi, Amerikan askerlerinin çekilmesidir. Şimdi ortaya atılan şu: Orta menzilli nükleer silahlar ortadan kalkınca, konvansiyonel silahlar açısından Avrupa'nın savunma gücü zayıflıyormuş ... Ve birtakım rakamlar ortaya atılıyor. Kaba olarak söylenen şu: Varşova Paketi güçleri, NATO güçlerinden üç kat daha fazladır ... Yalan! .. NATO ile Varşova Paketi ülkeleri

arasında, söylenildiği gibi bir güç dengesizliği mevcut değildir. Zaten bu, eşyanın tabiatına aykırıdır; şimdiye kadar hiçbir taraf, kendisini üç kat daha aşağıda bırakacak bir duruma razı olmadı. Bir global denge mevcuttur. Bunu, rakamlarıyla birlikte NATO içindeki generaller de söylemektedirler. Şunu söylemek istiyorum: Avrupa'daki askeri makamların kabul ettikleri bir gerçek var: NATO ve Varşova Paketi güçleri, sayı olarak teker teker karşılaştırılmaya başlarsa hatalara düşülebilir, fakat global bir denge içindedirler ... Ancak bu da yetmez. Çünkü bu global denge de değiştirilebilir. Onun için, bu işin tek yolu, konvansiyonel silahlarda da yavaş yavaş bir azaltmaya gitmektir. Barış yönünde ve yolundaki bir siyasal iradenin mihenk taşı, silahsızlanmadır. Ben, her zaman bunun peşindeyim ...

Gelelim Türkiye'ye: Aslında gerek INF anlaşmasından, gerek tüm nükleer silahların önümüzdeki yıllar ve 2.000 yılına doğru tamamen ortadan kalkmasından yararlanacak ülkelerin başında Türkiye gelir. Çünkü Türkiye, NATO'daki pozisyonu, toprakları üzerindeki üsler ve depolanmış nükleer silahları dolayısıyla birinci hedef halindedir. Ancak ben, Türkiye'deki yöneticilerin, bunun tam bilincinde oldukları kanısında değilim ... Eğer art düşünceleri yoksa, iyi bir irdeleme yapamıyorlar demektir. Çünkü Dışişleri Bakanlığı'nın ve hükümetin beyanlarından şunu anlıyorum: "Çok memnunuz, evet barışı biz çok severiz " filan gibi ... Yani "barış" lafı bol. Sonrası ise "Barışa taraftarız, ancak biz silahsızlanmayı tüm silahlar için, gerek nükleer, gerek konvansiyonel silahlar açısından düşünüyoruz". İşte bu, işi yokuşa sürmektir. Bu söz aslında, "bilinmeyen bir tarihe atılırsa daha iyi olur" anlamındadır. NATO'nun saldırgan güçlerinin tutumudur. Ben Türkiye'nin bu tutumunu yalnız burada değil, başka yerlerde de gördüğüm için endişeliyim. Örneğin, Balkanlar'da nükleer silahlardan arındırılmış bölge anlayışı vardı. Böyle bir girişim vardı ... Kaç defa Türkiye'nin kapısını çaldılar. Sürekli olarak şunu ileri sürdüler: "Biz bölgesel silahsızlanmadan yana değiliz". Bu anlayış, Atatürk'ten kalan dış politikamıza aykırıdır. Çünkü, Atatürk askeri paktlara karşıydı. O, Birinci Dünya Savaşı'nda, askeri paktların ülkeleri savaşa sürüklediğinin farkındaydı. Atatürk'ün bıraktığı dış politika, önce komşularla "saldırmazlık anlaşmaları" sonucu oluşturulan bir dostluk ilişkisiydi. Bu, barışın bölgesel yanının öne çıkarılmasıdır. Zaten küçük devletlerin yapabileceği budur. Eğer büyük devletlerle anlaşma yaparsanız, bu bir savunma anlaşması olmaz, siz onun yedeğine takılmış olursunuz... Türkiye, bu anlaşmadan sonraki dönemde kritik bir durumdadır. Çünkü bundan sonra, NATO tarafından, Türkiye'nin ek nükleer yükümlülük alması yönünde mutlaka bir baskı olacaktır.

● Son günlerin gazete manşetleri, birtakım haberler ve açıklamalar, böyle bir baskının mevcut olduğunu, hükümetin "ek nükleer yükümlülük almaz" yollu açıklamalara karşın, birtakım pazarlıklara girdiğini gösteriyor, değil mi efendim?

M. DİKERDEM: Şimdi, spekülasyon konusamam ... Gazetelere yansıyan, işin çok küçük bir kısmıdır. Bu gibi işler çok gizli yapılır. Gerek öneriler, gerek baskılar son derece gizlidir. Ama bütün bunların alametleri vardır. Bir baskının mevcut olduğunu, baskının olması gerek-

(Sayfayı çeviriniz)

(7. sayfadan)

tiğini ve en geç olacağını söyleyebiliriz ... "Şimdiye kadar Türkiye'nin direndiği" lafı da doğrudur. Çünkü henüz böyle bir şey meydana çıkmadı da onun için ... Ama direnemeyeceği de doğrudur. Türkiye'nin güvenliğinin genel güvenliğe bağlı olduğunu kabul ediyorsanız, tutup da şimdi "Türkiye'yi en kuvvetli hale getirin" demeyeceksiniz. Herkesle beraber biz de indirelim silahlarımızı değil mi? Ama bizimkilerin sızıldanışı o değil ki. Onların sızıldanışı: "Kendimizi iyi satamıyoruz" sızıldanışı .. Sen üzerine aldığın nispette NATO'dan yararlanırsın ... Senin aldığın misyon, şurada 15 gün Toroslar'ın gerisinde oyalamaktır. Yeni bir misyon alabilir misin? Ki baskılar o yönde ... Yani, Körfez'e doğru misyon alıyor musun? Yahut, icabında İsrail'i desteklemek için seni sıçrama taktisi olarak kullanmasına razı mısın? Göreceksiniz ki, resmi ağzılar buna "hayır, hayır" diyeceklerdir. Ama biliniyor ki, ne kadar yükümlülük alırsanız, o kadar da yardım alırsınız ... Biz burada, yani barıştan yana güçler, alarm bir durumda olmalıyız. Bizim burada her tür silahlanmaya karşı çıkmamız gerekiyor. Yapılacak en önemli iş, çok dikkatli olmak, Türkiye'nin NATO içindeki dengelerini hiçbir şekilde değiştirecek, yükümlülüklerini artıracak bir şeyi kabul etmemektir.

● Sayın Dikerdem, böylesine yaşamsal bir sorun karşısında, antinükleer örgütlerin Avrupa ülkelerinde baskı unsuru olarak ortaya çıkmalarına; bu yönde çalışmalarını sürdürmelerine karşın, hükümetin bu tür örgütlere bakışı, NATO'dan bir generalin, "Türkiye'de kamuoyu yok" sözlerini haklı çıkartıyor ya da buna hizmet ediyor ... Bu tür antisavaş, antinükleer örgütlenmeler hakkında genel olarak neler söyleyebilirsiniz?

M. DİKERDEM: Her ülkede çeşitli kesimlerin, değişik alanlarda hükümetler üzerinde etkili oldukları gerçektir. Bizim ülkemizde bu tür örgütler korkunç bir baskı altındadır. Amerika'nın söylediği, o anlamda çok doğrudur. Yani, 1982 Anayasası öyle bir anayasal düzen getirmiştir ki, bunun içinde bağımsız ve sağlıklı bir kamuoyu oluşturulması mümkün değildir. Şimdi de onun yanıldığı noktaya gelelim: Bütün bu olanaksızlıklar içinde bir kıvılcım vardır ki, o da barış hareketidir. Türkiye'de potansiyel olarak bu mevcuttur. Batı'da emsali olmayan bir biçimde, Türkiye'de barış hareketiyle demokrasi hareketi bir bütünlük içerisinde. Çünkü barış hareketi demek, yağınlar dönük demokratik eylem demektir, aynen budur tanımlaması. Bunu önledi 82 Anayasası. Fakat gençlerimiz, hekimlerimiz, yani insanımız bunu aşmasını bilmiştir, bilecektir ...

● Sizi oldukça yorduk efendim ... Bize böyle bir söyleşi olanağı verdiğiniz için, NÜSHED ve "Son Reçete" adına teşekkür ediyoruz.. Sağ olun ...

M. DİKERDEM: Ben de teşekkür ediyor, başarılarınızın devamını diliyorum... □

"Eğer insanlığın yaşaması isteniyorsa, temelden yeni bir düşünme biçimi kazanmamız gerekiyor."

Albert EINSTEIN

"Nükleer Kış" ve "Nükleer Yaz"

Dr. Haluk GERGER

YAKIN tarihlere kadar nükleer savaş, nükleer silahların ilk etkileri göz önüne alınarak çözümlenmeye çalışılmıştır. Buna göre de, nükleer patlamaların çarpma, ısı ve radyasyon gibi sonuçlarının insan yaşamı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Nükleer savaşın daha sonraki bir etkisi olarak da radyoaktif serpinti üzerinde durulmuştur. Kuşkusuz, tüm bu çalışmalarla, bir nükleer savaşın yeryüzünde uygarlığın ve bugün anladığımız anlamıyla yaşamın, hatta insan türünün ortadan kalkmasıyla sonuçlanacağı kanıtlanmıştır. Bununla birlikte, son zamanlarda, nükleer savaşın geniş anlamıyla ekolojik, daha dar açıdan da atmosferik ve iklimsel sonuçları tartışma konusu yapılmaya başlanmıştır. Bu kısa yazıda, özetle, "nükleer kış" üzerinde durulacaktır.

Bilindiği gibi, nükleer silahların etkileri, statik ve dinamik basınç dalgası (çarpma), termal radyasyon (ısı), ani radyasyon ve serpinti olarak sınıflandırılmaktadır. Nükleer patlamadan doğan enerjinin yaklaşık % 35'i termal radyasyon olarak ortaya çıkmaktadır. Yıldırımın ışığının gök gürültüsünden önce ortaya çıkması gibi, bombanın patlamasında da ışık hızında hareket eden termal radyasyon, ses hızındaki basınç (çarpma) dalgasından önce gelir ve bombanın mantar biçimindeki "ateş topu" ile birlikte oluşur. Bir saniye kadar sonra da ikinci ısı dalgası hissedilir.

Söz konusu termal radyasyon (ısı dalgası), kuşkusuz yangınlara yol açar. Hemen sonra, dinamik basıncın oluşturacağı ve hızı saatte 1.200 km.'yi bulan kasırgalar, çıkan yangının hızla yayılmasını sağlar. Sonuçta da, saniyede yaklaşık 400 m. hızla seyreden ortalama 5.000 derecelik bir ısı dalgası, ısının çok daha yüksek olduğu patlama noktasının dışındaki alanlarda yayılmaya başlar.

Yangın, organik kaynaklı her şeyi yakarak gelişir ve özellikle yanıcı maddelerin çokça bulunduğu kentlerle ormanlık alanlarda büyür. Örneğin, 1 megaton'luk patlama, 500 km²'lik bir orman alanının ya da 1 milyonluk bir kentin tümüyle yanmasına neden olabilecek yangın çıkarır. Aynı patlama, bir bölümü buharlaşmış olarak, 6 X 10⁹ ton'luk bir toz bulutunu stratosfere taşır. Aynı biçimde, yoğun bir duman bulutu da atmosferi kaplar. Yangınlar sonucu karbon monoksit, dioksit ve öteki gazlarla aerosol parçacıkları gökyüzüne yayılır. Bu arada, 2,5 milyar ton "fosil yakıt", yani gaz ve petrol de ayrıca yanacaktır. Yeryüzünde bulunan yaklaşık 12.000 megaton gücündeki 50 bin kadar nükleer silahın yalnızca 1/3'ünün kullanıldığı bir savaş sonunda, yerden milyonlarca ton toz, is ve duman, zehirli gazlar, vb. atmosfere çıkacak; bunların oluşturduğu kalın bulut, yeryüzünü örtecektir.

Bu toz, gaz, is ve duman bulutu, güneş ışınlarını emecek, çevresindeki havayı ıstarak havada asılı kalacaktır. Özellikle katı karbon aerosolleri, kısa dalga güneş ışınlarını hızla emektir.

SONUÇ olarak da, yeryüzünde hem ısı düşecek, hem karanlık basacaktır. Bir başka deyişle, soğuk ve karanlık bir kış, aylarca hükümünü sürmeye başlayacaktır. Yapılan hesaplara göre, kuzey yarımküresinde 3-4 hafta içinde ısıda 30 - 40 derecelik düşüşler kaydedilecek ve ortalama -23'lük bir ısı, aylarca sürecektir. Yeryüzünü bir battaniye gibi saran atmosfer bozulup, gece sürdükçe, kaybolan ısı daha da artacak, dereceler daha da düşecektir. Kuzey yarımküresinde yaz aylarında bile -50'ye varan soğukluk görülecek, karanlık bir bulut, yaşamı söndürecek.

İnsanlık, silahlanma yarışının başlattığı "sonbahar"ını yaşarken, gezegenimiz de "nükleer kış"tan "nükleer yaz"a uzanacak yazgisına doğru yol alıyor

Gün ortasında koyu karanlık sürer ve yeryüzü giderek soğurken, fotosentez için gerekli olan görülebilir ışık da azalacak, bitkilerin yaşam kaynağı kuruyacaktır.

Bu arada, ozon tabakasında da yırtılma ve incelme ortaya çıkacaktır. Yapılan hesaplara göre, 10⁴ megaton'luk bir patlama, ozonun %30 ila 60'ını yok edebilecektir. Ozondaki azalma, ultraviyole (morötesi) ışınların yeryüzüne geçişini etkileyecek, bunun sonucu olarak da, fotosentez süreci ile insan ve hayvanlar üzerinde son derecede olumsuz biyolojik etkiler ortaya çıkacaktır. Aynı zamanda, uzun sürede yeni atmosferik ve iklimsel değişiklikler meydana gelecektir. Ozon tabakasının incelenmesi ya da yırtılması sonucu, yeryüzüne ulaşan ultraviyole ışınları, bu kez sürekli ısı yükselmelerine yol açacaktır. Sonuç olarak da, görece kısa süreli "nükleer kış" tan sonra, bu kez, belki de daha uzun dönemli "nükleer yaz" a girilecektir.

Bu kısa özetten de görülebileceği gibi, bir nükleer savaşa yalnız insanoğlu değil, ekosistem ve gezegenimiz de dayanamayacak ve belki de nükleer savaşın en olumsuz nihai sonuçları, ekolojik dengelerin ani altüst oluşlarıyla ortaya çıkacaktır. İnsanlık, silahlanma yarışının ve savaş kıskırtıcılığının başlattığı "sonbahar"ını yaşarken, gezegenimiz de "nükleer kış" tan "nükleer yaz" a uzanacak yazgisına doğru yol almaktadır. □

Radyasyon ve Kadın

Dr. Timuçin ERGİN

RADYASYON ve kadın deyince, kadınların çok daha fazla bir tehlikede oldukları anlamı çıkmamalıdır. Tersine, yapılan araştırmalar, radyasyondan zarar görme riskinin, erkeklerde daha çok olduğunu ortaya koymuştur. Kadın genital organları, erkek genital organlarına oranla radyasyona karşı daha dirençlidir.

Kadınların radyasyondan etkilenmeleri, aşağıda sözünü edeceğimiz biçimlerde olduğu gibi, genel etkiler çerçevesinde gerçekleşir.

■ Doğal çevreden gelen radyasyon ile etkilenme:

Doğal radyasyon, uzaydan gelen kozmik ışınlarla, topraktan gelen radyoaktif sızmalarla, içme suyu ve besinlerle alınır. Bu doğal radyasyon miktarı, yılda 100 milirem kadardır. İzin verilen yıllık dozun 5 rem olduğu göz önüne alınırsa, 100 milirem radyasyon miktarının önemli olmadığı ortaya çıkar.

Yılda 5 rem'den fazla radyasyon alan bir insanda muhtemel etkiler, yaşamda kısalma, konjenital defektler ve karsinojenik etkidir. Bu etkilerin ortaya çıkması, uzak bir ihtimaldir. Ancak teorik değerler ve hayvan deneyleri bize yol gösterir.

Genetik tehlikeler göz önüne alınacak olursa, tüm nüfus için 30 yıl içinde 10 rem, belirli bir kişi için 30 yılda 50 rem doza müsaade edilir.

1 rem'lik dozlar, yaşamı 1 - 15 gün arasında kısaltır. Eğer yılda 5 rem alınacak olursa, 30 yılda yaşam, teorik olarak 1 yıl kısalabilir.

■ Mesle' i radyasyon ile etkilenme:

Bugün, nükleer tıp merkezleri, radyoterapi ve radyoloji gibi iyonize radyasyon ortamı işyerlerinde çalışan kadınların sayısı, erkeklerden az değildir.

Daha önceleri, radyasyona maruz kalan personelde cilt kanseri ve lösemi saptanmış, saat kadranı boyamasında (fosforlu boya) çalışan kızlarda kemik sarkomları görülmüş, radyumu bulan Madam Curie ve daha sonra kızı Irene Curie, lösemiden ölmüşlerdir.

Bugün aygıtlar ve koruma araçları çok geliştirilmiş olduğundan, yüksek mesaisi olan merkezlerde bile çoğunlukla müsaade edilen dozlar aşılmamaktadır.

Hele son zamanlarda televize sistemlerde çok düşük ışın kalitesi kullanıldığından ve uzaktan kumanda edilebildiğinden, hemen hiç denecek kadar doz alınmaktadır.

Ancak, radyasyonlu ortamda çalışan kadınlar gebe kaldıkları zaman çok dikkatli olmalıdırlar. Gebe personelin, gebeliğin ilk üç ayında radyasyonla ilgili işlerde çalıştırılması daha uygun olur.

Çünkü, aşağıda anlatılacağı gibi, gelişen fetüs, ışın tahribatına çok duyarlıdır.

■ Tanı için yapılan tetkikler ile alınan radyasyon:

Hastalık tanısı için çeşitli röntgen tetkikleri ve radyoizotop çalışmaları yapılabilir.

Röntgen tetkikleri sırasında alınan radyasyon miktarları şöyledir: Akciğer grafisi 0,024 rem, mide grafisi 4 - 6 rem, bel kemiği grafisi 0,15 - 0,94 rem, kalın bağırsak grafisi 0,02-2 rem, böbrek grafisi (İVP) 4,5 rem. Rutin akciğer grafisinde, gonadlara ancak 0,001 rem'lik bir radyasyon gider. Bu dozun da doğacak çocukla ilişkisi yoktur ve ışın tahribatı açısından korku yaratmaz.

Gebeliğin 3 aşaması vardır: *Zigot*, *Organogenezis* (organ oluşumu) ve *Fetüs* aşamaları. Bunlar, sırasıyla 8 gün, 12 hafta ve 6 ay sürer.

“Radyasyondan meydana gelen kanserler, bütün kanserlerin yüzde 1’inden azdır. Sigara, radyasyondan daha çok kanser nedenidir.”

Zigot ve *organogenezis* aşamalarında kesinlikle uterus bölgesine ışın verilmez. Bunun dışındaki bölgelerde eğer kesin bir endikasyon varsa, uterus bölgesi 2 mm. kalınlığında kurşun bir örtü ile kapatılarak, en çok 2 grafi yapılır.

Organogenezis aşaması bittikten sonra, *fetüs*’ün en çok 1 rad ışın alabileceği incelemeler yapılır. Bunlar da en çok 2 radyografi kadardır.

■ Tedavi amacıyla alınan radyasyon:

Meme kanseri, rahim kanseri ve öteki kanser çeşitlerine yakalanan kadınlar, etkili bir yöntem olan radyasyon tedavisine tabi tutulurlar.

Burada radyasyon, olabildiğince hastalıklı alanı kaplamalı ve normal dokular korunmalıdır. Böylece, meydana gelecek lokal etkiler, hasta tarafından daha iyi tolere edilir.

Radyasyon kanser yapabilir, ancak radyasyondan meydana gelen kanserler, bütün kanserlerin % 1’inden azdır.

Desen : P. PICASSO

Sigara, radyasyondan çok daha fazla kanser nedenidir.

Dünyanın bugünkü teknolojik aşamasında nükleer enerjiden vazgeçmek mümkün değildir. Sorun, bu konuyu derinlemesine bilen kalifiye eleman sorunudur. Eğer yeterli bilgilerle donatılmış elemanlar olursa, gerek radyasyon konusunda çalışan, gerek çeşitli nedenlerle belli düzeylerde ışına maruz kalmış insanlardaki risk faktörü, günlük yaşamdaki risk faktörlerinden daha fazla değildir. □

BARIŞ İÇİN ÖZDEYİŞLER

◆ “Savaş, serüven değildir; tifo gibi bir hastalıktır.”

Antoine de SAINT-EXUPERY
(Fransız yazar ve Pilot)

◆ “Barış, güç kullanılarak korunmaz. Bu sorun, karşılıklı anlayışla çözümlenmelidir.”

Albert EINSTEIN

◆ “Barış kendiliğinden gelmez, onu kazanmak gerekiyor.”

F. Joliot CURIE

◆ “Gezegeneğimizin tek bir kişisinin ya da tek bir ulusunun, nükleer silahların kurbanı olmasına izin veremeyiz.”

Dr. Yevgeni ÇAZOV

Avrupa Parlamentosu'na yazılı soru:

İngiltere Tabipler Birliği Yayınları Türkiye'de "Yasaklı" mı?

AVRUPA Parlamentosu'nda, Türkiye Hükümeti'nin, yabancı mesleki yayınlara yasak koyup koymadığı ve hekimlerin nükleer savaşa karşı dernekleşmelerinin engellenip engellenmediği soruldu. Bu konudaki yazılı soru önergesi, Avrupa Parlamentosu'nun son Bakanlar Konseyi toplantısında, İngiliz parlamenter S.S. Hughes tarafından, Avrupa Parlamentosu'nun Dönem Başkanı ve Federal Almanya Dışişleri Bakanı Hans Dietrich - Genscher'e verildi. Genscher'in de soru üzerine, Avrupa Parlamentosu üyelerinden, konuyla ilgili bilgi istediği, ayrıca İngiltere Hükümeti'nin, durumu kendi açısından araştırdığı öğrenildi.

S.S. Hughes'ın "2484/87" sayılı ile Hans Dietrich - Genscher'e yönelttiği ve Avrupa Parlamentosu'na üye 12 ülkenin hükümetlerine de gönderilen soru önergesinde şöyle deniliyor:

"1 - Siyasal işbirliği için bir araya gelen dışişleri bakanları, Türk Hükümeti'nin, İngilte-

re Tabipler Birliği'nin hazırladığı, nükleer savaşın tıbbi, uzun dönemli ve çevresel sonuçlarına ilişkin yayınları yasakladığını bilmekte midirler?

2 - Bakanlar, ayrıca Türk hekimleri ve sağlık çalışanlarının, bu yayımlar çevresinde kamuoyu oluşturma istemlerinin, insan haklarına aykırı biçimde reddedildiğini bilmekte midirler?

Siyasal işbirliği amacıyla karşılaşan bakanlar, Türkiye'de insan hakları ve demokratik yapılanmayı geri getirmek için ne yaptıklarını ve ne yapılmasını önerdiklerini açıklayabilirler mi? Ve, Türk Hükümeti'nin, en temel insan haklarından olan toplantı hakkını engellemesi karşısında ne gibi yaptırımlar ve önlemler düşündüklerini söyleyebilirler mi?

3 - Ayrıca, Türk devletinin, hekimlerin ve öteki grupların nükleer savaşa karşı dernek kurmalarını engelleyip engellemediği konusunda beni bilgilendirebilirler mi?" □

PRAG, AVRUPA'YI AĞIRLADI

IPPNW'nin 3. Avrupa Bölgesel Sempozyumu, 13-15 Kasım 1987 tarihleri arasında, Çekoslovakya'nın başkenti Prag'da yapıldı. Yaklaşık 400 hekimin katıldığı sempozyumda, nükleer denemelerin yasaklanmasına ilişkin uluslararası kampanya hazırlıkları gözden geçirildi.

25 ülkeyi temsilen sempozyuma katılan delegeler, IPPNW'nin Çekoslovakya kuruluşunca ağırlandılar. Charles Üniversitesi'ndeki açılış töreninden sonra, çalışmalar uzmanlık gruplarınca sürdürüldü. Oturumlarda tartışılan konular arasında, "Tıbbi işbirliği", "Silahlanma yarışının Avrupa'daki sosyo-ekonomik sonuçları" ve "Nükleer terörizm tehdidi", ağırlıklı olarak yer aldı.

4. Avrupa Sempozyumu'nun ise, 1988 yılı içinde, IPPNW'nin Hollanda, Federal Almanya, Avusturya ve İsviçre örgütlerince ortaklaşa düzenleneceği bildirildi. □

Dünya Deneme Yasağı 1. Dönem Etkinlikleri

IPPNW, daha önce başlattığı "Deneme Yasağı Dünya Kampanyası"nın Birinci Dönem etkinliklerini açıkladı. IPPNW Genel Yönetmeni Bill Monning'in konuyla ilgili olarak yaptığı açıklamaya göre, bütün dünyadaki antinükleer hekim

kuruluşlarına, 6 Ağustos'a dek şu etkinlikler öneriliyor:

1 - Deneme yapan ülkenin hükümet başkanına ve ülkenizdeki büyükelçisine ve kendi ülkenizin BM temsilcisine mektup ve telgraf gönderin. Mektuplarınızın örneğini gazetelere, tip dergilerine, ayrıca IPPNW Genel Merkezi'ne iletin.

2 - Her denemeden sonra, deneme yapan ülkenin büyükelçisine ve

BM'deki temsilcinize, hekim ve tıp öğrencilerinden oluşan bir delegasyon gönderin.

3 - Editörlere mektup, gazetelere makale yazarak, ayrıca radyo - televizyon görüşmeleri ve sempozyumlar yoluyla kamuoyunun dikkatini çekin.

4 - "Sınırlı Deneme Yasağı Anlaşması"nın 25. yıldönümü olan 5 Ağustos 1988 için etkinlikler planlayın. Bu yıldönümünü, 6 Ağustos Hiroşima Günü'yle bağlayın. □

ATEŞKES 1988

DÜNYA DENEME YASAĞI KAMPANYASI

Barış İçin Bilimsel Özendirme Ödülü

ABD'de kurulu "Nükleer Çağ Barış Vakfı", bilimin yıkıcı amaçlar yerine barış ve toplumsal ilerleme için kullanılmasını özendirmek üzere "Bilimsel Özendirme Ödülü" vermeyi kararlaştırdı. Bu konuda en etkili projeyi sunan bir kişiye, 50 bin dolar para ödülü verilecek.

Yarışmaya katılmak isteyenlerin, önerilerini en geç 15 Mart 1988 tarihine değin "Nuclear Age Peace Foundation/ 1187 Coast Village Road, Suite 123 - Santa Barbara CA 93108 U.S.A." adresine göndermeleri gerekiyor.

Nükleer silaha karşı ağaç fidanı

MELBOURNE, (Reuter)- Avustralya'nın Melbourne kentinde genç bir işadama nükleer silahlanma yarışını protesto etmek için ilginç bir yol buldu. Robert Burrowes adlı Avustralyalı, devletin halktan topladığı vergileri nükleer silah üretiminde kullanıldığını iddia ederek, 2.130 dolar (yaklaşık 2.5 milyon lira) vergi borcunu küçük ağaç fidanları olarak ödemek istedi. İsteği yetkililerce reddedilen Burrowes, vergi dairesi önünde düzenlediği basın toplantısında, herkesin vergisini devletin nasıl kullandığını denetlemeye hakkı olduğunu belirterek, mücadelesini sürdüreceğini söyledi.

IPPNW 2. KONGRESİ

(3 - 6 Nisan 1982)

Dr. Özen AŞUT

BİRİNCİ Kongre'den hemen sonra, "Nükleer Savaşı Önlemek İçin Hekimler Sovyet Komitesi" kuruldu. Ülke-deki hemen tüm tıp birliklerinin başkanları ve önde gelen bilim adamları, bu Komite'ye üye oldular. Çok geçmeden, Komite'nin etkin üye sayısı 20 bine ulaştı.

Mayıs 1981'de, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Genel Kurulu, nükleer savaşın sonuçları, WHO'nun nükleer silahlanma yarışını önleme ve silahsızlanma alanındaki rolüne ilişkin bir karar geçirdi. Bu, nükleer silahlanma karşıtı tıp bilimcileri için büyük bir utku oldu. ABD ve kimi başka ülke temsilcilerinin karşı çıkmalarına karşın, WHO Genel Kurulu, "Nükleer savaşın sonuçları ve silahsızlanma sorunları" nı incelemek üzere bir Uluslararası Bilimciler Komitesi kurdu. Komite, nükleer silahlara ve bu silahların kullanılmasının olası sonuçlarına ilişkin, eldeki bilgi ve verileri özetleyen bir rapor hazırladı. 150 sayfayı aşan bu raporun adı, "Nükleer Savaşın Sağlığa ve Sağlık Hizmetlerine Etkisi" idi. WHO raporunun tahminleri, tümüyle IPPNW kongrelerinin sonuçlarıyla çakışıyordu.

Bu arada, Sovyet tıp bilimcisi Dr. Yevgeni Çazov ile Amerikalı profesör Howard Hiatt; Olof Palme başkanlığındaki "Bağımsız Silahsızlanma ve Güvenlik Komisyonu" önünde konuşarak, nükleer savaşın olası sonuçlarına ilişkin araştırma bulgularını sundular. Daha sonra düzenlenen basın toplantısında, Olof Palme, "dünya kamuoyunun, araştırmacı hekimlerin bulguları ile IPPNW Kongresi sonuçları hakkında bilgilenebilmesi gerektiğini" belirtti.

Böylesi gelişmeler sonucunda, Avrupa ve ABD kamuoyu, özellikle ABD füzelerinin oluşturduğu tehdidin bilincine varmaya başladı. Ancak bu sırada, ABD ve NATO'nun kimi askersel ve siyasal kanatları, Avrupa'daki anti-füze hareketin gücünü kırmak için, "sınırlı nükleer savaş" ve "nükleer caydırıcılık" görüşlerinin bariyeri altına aldığı savlarını ortaya attılar.

İşte bu ortamda, IPPNW İkinci Kongresi, İngiltere'nin Cambridge kentinde toplandı (3 - 6 Nisan 1982).

Kongreye, 31 ülkeden 200'ün üstünde araştırmacı ve hekim katıldı. Bu kongrede odak noktası, Avrupa'daki bir nükleer savaşın olası tıbbi sonuçlarıydı. Bunun nedeni, NATO'nun, ilk - vurucu nükleer sistemler olan ABD yapımı Pershing - 2 ve Cruise füzelerini, kimi Batı Avrupa ülkelerine yerleştirme kararıydı. Kongre üyeleri, Avrupa'da konuşlandırılacak yeni ABD füzelerinin, bir nükleer savaş tehlikesini artıracaklarının bilincindeydiler. Genel Kurul ve 11 çalışma grubu, Avrupa'daki bir nükleer savaşın olası sonuçlarını tartıştılar; böyle bir çatışmanın yalnızca Avrupa'ya değil, tüm gezegenimize etkilerini araştırdılar.

Sonuçta Kongre, nükleer silahların sınırlı (1000 Mt.) kullanımının bile, ilk birkaç günde, Avrupa'da yaşayan 670 milyon kişiden 170

milyon kişiyi öldüreceği, 150 milyon kişiyi de yaralayacağı kararına vardı. Bu karar, çatışma tehlikesini önlemek üzere, Avrupa ya ABD nükleer silahları konuşlandırılmasını savunan görüşleri boşa çıkarıyordu. Avrupa'da böyle bir nükleer çatışma sırasında tıbbin umarsız kalacağı, çünkü 1000 yaralı için, ancak sağlam kalabilen bir hekim bulunacağı kanıtlanmıştı.

Kongre'nin onayladığı memorandum, şu noktalara dikkat çekiyordu :

"Doğu ve Batı Avrupa ülkelerinin pek çoğundan hekim ve araştırmacının katıldığı Kongre, oybirliğiyle, nükleer savaşın Avrupa'daki ve tüm gezegendeki uygarlığı tehdit ettiği sonucuna vardı. Bizler, nükleer çatışmanın kaçınılmaz olduğunu kabul etmediğimizden burada toplandık. Nükleer silah kullanarak, siyasal sistemler arasındaki ayrımları ortadan kaldırmak, ya da toplumsal, siyasal, ideolojik amaçları gerçekleştirmek olanaklı değildir. Bizler, insanların yarattıkları şeyleri denetim altında tutabilecekleri umudunu ve inancını paylaşıyoruz. Yaşamın niteliğini yükseltmek yerine, nükleer silah geliştirmek için teknoloji kullanımını reddediyoruz."

KONGRE, ABD ve SSCB başkanlarına, silahsızlanma konulu ikinci özel Birleşmiş Milletler Genel Kurulu oturumuna, nükleer güçlerin hükümet başkanlarına ve Avrupa hekimlerine yönelik çağrılarını da içeren birçok belgeyi kabul etti. Kongre delegelerinin görüşleri, en kesin biçimde, Birleşmiş Milletler "silahsızlanma ikinci genel kurulu"na yönelik mesajda somutlaşmıştı. Bu mesaj şöyleydi :

• "1 - Nükleer savaş hangi ülke ve halka yöneltilirse yöneltilsin, büyük bir felaket olacaktır. Doğrudan saldırıya uğrayan ülkede, onlarca ve yüzlerce milyonu insan, anında ölecektir. Doğrudan saldırıya uğramayan ülkelerde de, milyonlarca insan yok olacaktır. İzleyen kaosta etkili bir tıbbi yardım olasılığı olamayacaktır. Tıbbi açıdan, nükleer savaş koşullarında "sınırlı" ve "kazanan" gibi terimler anlamsızdır.

• 2 - Patlama, yangın ve radyasyonun başlangıç etkilerini atlatıp yaşayabilenlerin pek çoğu, uzun süreli acılar ve yavaş ölüm yazgısıyla karşı karşıya kalacaklardır. Bilinemeyecek sayıda kişi, yeterli derecede tıbbi yardım göremeyen yaralılar olarak acı çekecektir. Yaygın açlık, salgınlar ve psikolojik stres, kaçınılmaz olacaktır. Radyoaktif kirlenme, geniş bir alana yayılacak ve biyosferi kirletecektir. Dünya çevresindeki doğal koruyucu ozon tabakası hasar görecektir ve bu durum, yeryüzündeki tüm yaşam biçimleri ile insanın varlığını yönelik, şimdiden bilinmeyen sonuçlar doğurabilecektir.

• 3 - Avrupa'daki bir nükleer savaş, Avrupa uygarlığını ve insan emeğinin binlerce yıllık ürünlerini bir çırpıda yok edecektir.

• 4 - Hekimlerin, nükleer savaşın şimdiden bilinebilen tıbbi sonuçlarına yönelik hiçbir yardımı olamayacağından, tek etkili eylem önlemektir.

- Askersel harcamaların gittikçe artması ve silahlanma yarışının hızlanması, tansiyonu yükseltmektedir. Her yeni bunalım, nükleer savaş tehdidini artırmaktadır. Bugün dünyadaki uluslararası sorunlar ne denli güç olursa olsun, sorunların çözümü için gerçekçi değerlendirme ve karşılıklı saygı temelinde, tüm devletlerin güvenliğini gözetken ciddi ve içten görüşmeler dışında başka bir seçenek yoktur. Zamanımızın dayattığı zorunluluk, nükleer silahların herhangi bir biçim ya da ölçüde kullanılabilmesi düşüncesini ortadan kaldırmaktadır. En son hedef olarak da, nükleer silahlar insanları yok etmeden, nükleer silahlar yok edilmelidir.

- Nükleer silah sayısının gün geçtikçe çoğalması, taşıyıcı sistemlerin gittikçe karmaşıklaşması, trajik bir kaza sonucu nükleer çatışma olasılığını artırmaktadır.

- Hekimler günlük çalışmalarından bilirler ki, teknolojik sistemlerin bozulma olasılığı vardır; insan performansı, bir mental bozukluk ya da basit yanılma nedeniyle başarısızlığa uğrayabilir. Tıpta böyle başarısızlıklar tek bir yaşamı tehlikeye sokarken, askersel sistemlerin bozulması, insan varlığını tehdit etmektedir.

- Silahlanma yarışı, kıt kaynakları ivedi insan gereksinimlerinden uzaklaştırarak, insanların ölümüne yol açmaktadır.

Bu nedenle bizler, askersel bütçelerin azaltılmasına yönelik önlemler alınmasını, bu yoldan sağlanan fonların, yaşam koşullarının düzeltilmesine yöneltilmesini istiyoruz. Böylece, beslenme, konut, kötü sağlık koşulları, yaygın önlenebilir hastalıklar gibi sorunları olan milyonlarca insana yardım edilmesini diliyoruz."

Kongre'ye katılan uzmanlar, ilk adım olarak, nükleer silahlar ve taşıyıcılarının dondurulmasını; ayrıca nükleer silahları ilk kullanımın mahkûm edilmesini önerdiler. Ortak görüş, silahlanma yarışının ancak görüşmeler yoluyla durdurulabileceği doğrultusunda idi. Kongre'ye katılanlar, bu görüşleri ABD ve SSCB önderlerine gönderdikleri mesajlarda da vurguladılar. Bu çağrıya verdiği yanıtta Brejnev, Kongre'nin tüm görüşlerini paylaştıklarını belirtti.

İkinci Kongre'den sonra, görevleri "yaşam için savaşmak" olan binlerce araştırmacı ve hekim, hareketin sıralarına katıldı. 1982 sonunda, ulusal örgüt sayısı 43'e ulaştı. Ortak paydaları insan yaşamını savunmak olan, değişik siyasal ve dinsel inançta pek çok hekim, çeşitli toplantılarda bir araya gelerek, ortak istemleri dile getirdiler. İkinci Kongre'nin uluslararası düzeyde yarattığı yankılar, dünya anti - nükleer hareketine ve barışa yeni bir ivme kazandırdı. □

● 7. Kongre'den Alıntılar

IPPNW'nin 29 Mayıs - 1 Haziran 1987 tarihleri arasında Moskova'da yapılan 7. Kongresi'nde, nükleer savaşa karşı hekim hareketinin önde gelen kişileri, kulaklara küpe olacak türden, çok önemli ve çarpıcı sözler söylediler. Bu konuşmalardan yaptığımız bir derlemeyi, yararlı olacağı düşüncesiyle okurlarımıza aktarıyoruz.

MİHAİL GORBAÇOV :
(Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreteri)

• "İnsanlığın, yanlısamlarla kendini oyalamaya hakkı yoktur. İnsanlık, nükleer savaşın her canlı üzerinde yol açacağı yıkıcı sonuçlara ilişkin gerçekleri bilmek zorundadır. Bu gerçek acıdır ama, dünyanın kurtarılması söz konusu olduğunda; kayıtsızlık, duygusuzluk ve edilginlik için etkili bir ilaçtır aynı zamanda.

• Nükleer silahların caydırıcılığına dayanan barış, tehlikeli ve dayanıksızdır. Bu caydırıcılığı, yerde ve uzayda üslenmiş yeni silahlar üretmek güçlendirmeye çalışmak, barış isteklerinin tam tersi yöne doğru gitmek demektir.

• Bugün içinde bulunduğumuz durum, her siyasal önder ve her birey için tarihsel bir sınavdır. Bu durum, herkese sorumluluğunu anımsatmaktadır."

DR. BERNARD LOWN :
(IPPNW Ortak Başkanı/ Amerikalı Kardiyolog)

• "Nükleer çağda 'güvenlik' kavramı bölünmez: Ya her yerde vardır, ya hiçbir yerde yoktur.

• 'Silah', bir soykırım aracı için çok yanlış bir addir.

• Nükleer çağın en temel yanlığı, 'caydırıcılık kuramı'dır. Nükleer caydırıcılıkla yaratılan tehdit, nasıl olur da insanlığın var olmasının güvencesi sayılabilir?

• Şu tarihsel gerçekten cesaret alıyoruz: Geride kalan yıllarda yapılan ve 'gerçeklikten uzak, hayalci' olarak değerlendirilen öneriler, artık çağdaş yaşamın vazgeçilmez öğeleri durumuna gelmişlerdir.

• Doğu ve Batı halkları, düşmanlarının birbirleri değil, atom bombası bulutu olduğunu anladıkları anda - ve yalnız o anda - yaşamlarını güvencede bulacaklardır."

DR. ALDO NERİ :

(Arjantin'in eski Sağlık Bakanı)

• "İnsanlık, cenneti yaratamamıştır, fakat bu gezegende cehennemi keşfedecek kadar

zeki çıkmıştır. Biliyoruz ki, soğuk savaşı ortadan kaldırmanın en iyi yolu, bu sorunla yalnızca zeki ve hesapçı beyinlerin değil, sıcak ve insancıl yüreklerin de ilgilenmesidir. Bu, sorunlara çözüm bulmak için siyasal düşünce ve siyasal araçlar gerektiren siyasal bir konudur."

DR. YEVGENİ ÇAZOV :
(IPPNW Kurucularından/ Halen Sovyetler Birliği Sağlık Bakanı)

• " Benim gibi, 30 yıldır ölümü gören bir doktor için bile, bu gezegendeki milyonlarca insanın radyasyon hastalığından öleceğini düşünmek, dehşet verici.

• Dünyanın şimdiki durumu, bizim hareketimizin filizlenmeye başladığı 7 yıl öncesine göre çok farklıdır. Artık, yalnız halktan insanlar değil, devlet adamları ve askerler de nükleer savaşın insanlığa oluşturduğu tehdidi gerçek anlamda kavramışlardır. Yine de bu durum, bizim için bir avuntu konusu olabilir mi? Çalışmalarımızı azaltmalı mıyız? Hayır! .. Hayır!...

• 'Nükleer caydırıcılık' kavramı, insanları, 2. Dünya Savaşı'nda kullanılan yıkıcı gücün 6 bin katına eşit güç toplamındaki nükleer silahlara rehin bırakmaktadır.

• İnsanlar, şu yalın gerçeği kavramak zorundadırlar: Artık silahlanma yarışını ve bir nükleer savaşı kazanmak olanaklı değildir. Temel seçim, değişik toplumsal sistemler arasında değil, yaşama ölüm arasında yapılacaktır.

• Yeni düşünme biçimi, çağdaş dünyadaki karşılıklı bağımlılığın anlaşılması, bir ülkenin güvenliğinin, başka bir ülkenin güvenliği zararına gerçekleştirilemeyeceği gerçeğinin kavranmasıdır. Bu, eski düşünce kalıplarının atılması, Doğu'da ve Batı'da yaratılan 'düşman' imajının silinmesi demektir.

• Ülkemiz bugün, tarihinin devrimci bir noktasında bulunuyor. 'Yeniden Yapılanma' (Perestroyka) ve 'Açıklık' (Glasnost), yalnızca basit birer sözcük değildir. Bu kavramlar, ülkemiz yaşamının merkezi durumuna gelmiş ve tüm insanlarımız için dev boyutlarda yaratıcı görevler öne koymuşlardır. Köktenci bir 'yeniden düzenleme', Sovyet halk sağlığı sisteminde de başlamıştır. Bununla birlikte, tüm bu görevler, ancak barış koşullarında yerine getirilebilir. Sovyetler Birliği dış politikasının - uluslararası barış ve güvenliği güçlendirme önerilerinin - her zamankinden daha çok iç politika ile bağlantılı olmasının nedeni budur.

• ABD eğer Dünya Sağlık Örgütü bütçesine katkısını eksiksiz yapabiliyorsa, bu örgüt, sağlık

sorunlarını çözmeye yönelik programlarında yüzde 10 oranında kesinti yapmak zorunda kalmayacaktı."

DR. ARMAND HAMMER :
(Çernobil kurbanlarına ilk yardıma giden ABD'li hekim)

• " Çernobil kazası, bir nükleer felaketti ve bu felakette baş etmek, büyük çabalar gerektirmiştir.

• Çernobil konusunda beni en çok etkileyen, Pripyat kenti üzerinde helikopterle uçarken gördüklerimdir. Bir zamanların 4 bin 500 kişilik gelişmiş bir topluluğunun yerinde, şimdi yıllarca üzerinde yerleşilemeyecek uğursuz bir "hayalet kent" vardı. Ortalıkta tek canlı görünmüyordu. Çamaşırlar hâlâ iplerde asılıydı. Otomobil, otobüs ve kamyonlar terk edilmişlerdi. Traktörler ise kentin dışında hareketsiz duruyorlardı. Bunun nedeni, insanların büyük bir hızla kenti boşaltmak zorunda kalmalarıydı. Nükleer savaşın kazanılabileceğine inanan herkesin, benimle birlikte o uçuşta bulunmalarını isterdim."

DR. DMİTRİ VENEDİKTOV :

(SSCB Kızılhaç ve Kızılay Başkanı)

• "Dünya üzerinde her 43 kişiye bir asker düşerken, ancak her 1030 kişiye bir doktor düşmektedir.

• Dünyada depolanmış nükleer güç toplamı, 58 milyar kişiyi öldürebilecek düzeydedir. Bir başka anlatımla, nükleer stok, her kişiyi 12 kez öldürebilecek güçtedir.

• 1985 yılında dünyamızda askersel teknoloji için yapılan harcama, bilimsel araştırma - geliştirme çalışmalarına ayrılan paranın yüzde 40'ını oluşturmaktadır.

• Yüzyılımız, 207 savaşa ve 78 milyonu aşkın insanın bu savaşlarda kurban edilmesine tanık olmuştur. Bu, geçen yüzyıldaki savaşlarda ölenlerin 5 katıdır. 1945'ten önce 83 silahlı çatışma olmuşken, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra 120'nin üzerinde silahlı çatışma çıkmıştır.

ALBERT GORE :
(ABD'nin Tennessee Senatörü ve Demokrat Parti'den Başkan Adayı)

• "IPPNW, bize nükleer savaşın çarpıcı tıbbi ve insani sonuçlarını anımsatmaktadır. Bu, gerekli bir mesajdır. Çünkü, barış dönemlerinde savaş, kolaylıkla bir entelektüel soyutlama durumuna gelebilir. Sonuçları ne denli korkunç olursa, sürekli akıldan tutulması o denli kolaylaşır. Nükleer savaşın korkutucu imgesi, onun gerçek doğasına karşı duyarlılığımızı güçlendirmektedir.

• Nükleer savaşın önlenmesi, ahlaksal bir zorunluluk ve tıbbi bir gereklilikse de bu yeterli değildir. Amacımız daha büyük olmalıdır: Nükleer güçler arasındaki her tür savaşın önlenmesi... "□